

Till
HÖGSTA DOMSTOLEN

Mål nr T 5039- 99

Klemeco Nord AB ./. Advokaten Lena Ström

Härmed får Klemeco komplettera sitt överklagande av 1999-12-01 och närmare utveckla grunderna för sin ansökan om prövningstillstånd.

ALLMÄNT OM PREJUDIKATINTRESSET

Detta mål innehåller ett flertal viktiga prejudikatfrågor.

Sammantaget gäller målet frågan huruvida en **advokat** med specialiserad adekvat inriktning har handlat culpöst i olika avseenden i sin processföring med avseende på sitt uppdrag, samt genom ekonomisk skada för uppdragsgivaren till följd av det rättsliga slutet ådragit sig skadeståndsskyldighet.

Det tvistemål i vilket advokaten ifråga var ombud i tingsrätten och hovrätten företogs till slutligt avgörande av Högsta domstolen med rättsfallsreferat i NJA 1992 s 403. Bakgrunden till den tvisten och ombudets uppdrag är således väl belyst om än det officiella materialet var kraftigt beskuret på grund av den här i målet ifrågasatta handläggningen.

Inte minst ur preventionssynpunkt finns ett angeläget prejudikatintresse att få frågor om advokaters skyldigheter och ansvar som processombud prövade och att det visas var gränserna för skadeståndsskyldighet ligger. Enligt 8 kap 4 § rättegångsbalken åligger det **advokat** att vid utövande av sin verksamhet ”redbart och nitiskt utföra honom anförtrödda

uppdrag och i allt iakttaga god advokatsed”. Vad detta i praktiken innebär i olika avseenden lämnar föreliggande mål stora möjligheter för Högsta domstolen att visa.

När det gäller rättsfrågor huruvida advokatens handläggning i en rättsprocess varit acceptabel eller ej, finns en naturlig osäkerhet huruvida konstaterade brister med erforderlig grad av sannolikhet inverkat på det rättsliga utfallet för klienten. Denna svårighet borde ej hindra att en verksamhet som har stor, inte minst ekonomisk betydelse för den enskilde, samhället och många klienter till advokatkåren, prövas av Högsta domstolen. Av betydelse är även att en advokat regelmässigt är den betydligt starkare parten i förhållande till klienten. Det torde följaktligen vara svårt att påträffa någon svensk advokat som helhjärtat, i strid med kårandan och den kollegiala sammanhållningen, vill biträda en klient mot sin advokatkollega och låta dennes göranden och låtanden nagelfaras och kritiseras i en vägledande dom i Högsta domstolen. Det kan därvid inte uteslutas att advokatsamfundets stadgar 1 §, ”att verka för sammanhållning och samförstånd mellan advokaterna” verkar avhållande i detta hänseende. Något rättsfall från HD har följaktligen ej publicerats som berör en **advokats** rättsutredningar och processföring i tvistemål.

I Svensk Juristtidning nr 3 1998 har professor Jan Kleineman redovisat sin inventering av problemen kring rådgivares informationsansvar. Däri framgår att en **advokats** ansvar och skyldigheter som rådgivare och processombud i tvistemål ej kan belysas genom hänvisning till vägledande rättsfall i NJA.

I den under hösten 1999 utgivna boken ”Ansvar & Skadestånd” – Björn Gullefors, redovisas reglerna om ansvar för rådgivare, mäklare och andra konsulter. Vilka normer och kvalitetskrav som gäller för advokater i olika hänseenden har ej med säkerhet kunnat anges då rättsliga avgöranden saknas från Högsta domstolen.

Lars Heuman, ”Advokatens rättsutredningar – metod och ansvar” (1987) brukar ibland åberopas i rättsliga frågor angående advokats olika åligganden, men kan rätteligen ej, trots sin detaljerade redovisning, användas förbehållslöst för ledning av rättstillämpningen. På grund av den totala avsaknaden av vägledande rättsliga avgöranden från HD angående advokaters ansvar och åligganden, kritiseras skriften av många advokater som innehållande alltför långtgående krav och åligganden på advokaten.

Ej heller kan Advokatsamfundets ”Vägledande regler om god advokatsed”, brukas i flertalet tvistemål som rör advokatens handläggning, då dessa regler främst tar sikte på advokatens etik och uppträdande och inte dennes kunskap, nit, omsorg och strategi. 23 § i dessa regler föreskriver bl a att uppdrag skall utföras med omsorg och noggrannhet men i vilken grad och i vilka avseenden anges ej. Den disciplinära vägen är ibland direkt olämplig

för en missnöjd klient genom den ”låsning” som uppstår vid ett friande beslut, då advokaten med viss framgång kan åberopa detta i domstol trots att beslutet egentligen ej kunnat omfatta de brister som anförts av klienten. Det må här omnämnas att SOU 1999:31 framlagts i syfte att förbättra tillsynen av advokatkårens verksamhet och kvalitet. Det förtjänar även noteras att klienten för närvarande ges rättelse i endast ca 6 % av totala antalet anmälningar till Advokatsamfundet, medan advokatkunden i exempelvis Norge får bifall i ca 30 % av fallen och Allmänna Reklamationsnämnden ARN klandrar leverantören i ca 45 % av anmälningarna.

Professor emeritus Hans Klette, Docentgatan 15, Lund, har ombetts att yttra sig över några av de skäl och omständigheter som Klemeco åberopar för att beviljas prövningstillstånd i detta mål. Hans Klette, som är professor i straffrätt och ordförande i BOJ - Brottsofferjourenas Riksförbund, anser att det finns skälig anledning att i målet aktualiserade frågor prövas av Högsta domstolen, vilket framgår av bifogat utlåtande; bilaga 1 (bifogas i original respektive kopia)

I det mål som ifrågavarande advokat hanterade i Malmö tingsrätt och hovrätt avgav Högsta domstolen dom DT 319 av 25 juni 1992 (refererad i NJA 1992 s 403). Försäkringsbolaget Folksam hade tidigare fått intrycket av att det fanns flera rättsgrunder och stark muntlig och skriftlig bevisning mot Klemecos motpart Jernmanufaktur. Då utgången i målet överraskade, lät Folksam utföra en opartisk rättsutredning (se tab 51 bil 2) genom advokaterna Sven Jernryd och Ulf Jönsson, Lund, vilka inhämtade råd och synpunkter från professor Lars Heuman, Stockholm (se tab 67 och tab 87). Denna objektiva utredning kom till rakt motsatt slut i förhållande till Ängelholms tingsrätt, trots att Folksams rättsutredning endast koncentrerade sig på två av rättsfrågorna. Klemeco drar därav slutsatsen att liknande rättsfrågor kan vara vanskliga och svåra att utreda, kanske i synnerhet om det som i detta mål finns fog för flera relevanta anmärkningar i ovanligt många hänseenden. Det är inte otänkbart att ett sådant förhållande - låt vara orättfärdigt, mera belastar uppdragsgivaren än ombudet på grund av en i och för sig naturlig skepticism mot att så många försummelse verkligen kan ha ådagalagts av en advokat.

Det finns därför starka skäl att HD visar hur dylika rättsfrågor skall korrekt belysas och besvaras.

Ovanstående bakgrund visar på ett generellt intresse av en rättslig vägledning från Högsta domstolen. Det faktum att den rättsliga bakgrunden till det specifika advokatuppdraget belysts i NJA 1992:60, samt att HD både i sin dom och sina förarbeten antecknat flera i det ärendet betydelsefulla synpunkter är knappast en nackdel, särskilt som vissa av markeringarna egentligen pekar på talans uppläggning. Tvärtom torde det således vara en fördel att advokatens uppdrag tidigare har dokumenterats av HD.

Rättsfallet NJA 1992:60 har även diskuterats av professor Jan Ramberg i Juridisk Tidskrift 4 (1992-93) sid 684-687 och berörts av Hellner, Kontraktsrätt II, sid 110. HD:s dom har bland annat kritiserats i en juridisk uppsats 1993 av jur kand Fredrik Peyron, Lunds Universitet.

Av särskilt intresse är också att Hovrätten över Skåne och Blekinge i det här bakomliggande tvistemålet kom till rakt motsatt uppfattning än Högsta domstolen och Malmö tingsrätt.

SÄRSKILT OM PREJUDIKATINTRESSET I DETTA MÅL

Detta mål innefattar flera delfrågor av särskilt prejudikatintresse. Rättsfrågorna kan utöver skrivningen i Klemecos preliminära överklagande preciseras enligt följande.

1. Advokatens undersöknings- och upplysningsplikt

Av domen i Ängelholms tingsrätt framgår att advokat Lena Ström **ej** informerade sin uppdragsgivare om förekomsten av ett standardavtal (EÅ 85), vilket sannolikt utgjort förlaga till det specialskrivna garantiliknande avtalet från Jernmanufaktur. Om Klemecos ställföreträdare erhållit upplysning om detta betydelsefulla förhållande hade han kunnat lämna värdefulla synpunkter kring bevisning och sakargumentation samt kunnat överväga sin skadeståndstalan i och för sig. Advokat Ström gjorde i tingsrätten eftertryckligt gällande att ”det skulle ha varit fullständigt förödande för Klemecos talan att åberopa en jämförelse med standardavtalet EÅ85 gentemot Jernmanufaktur”. Denna uppfattning kan likväl inte befria advokaten från ansvar för sin försummelse att inte lämna upplysning till sin uppdragsgivare. Skillnaden i skrivning mellan ”garantiavtalet” och standardavtalet talar ju, som bland annat HD påpekar i sitt förarbete (tab 49 bil C sid 8mn), **för** att klausulen i det specialskrivna avtalet bör tolkas som en garanti och inte som en målsättning. Då advokaten underlät att lämna denna relevanta information till huvudmannen (låt vara att hon själv inte ville åberopa EÅ85)

kan det heller inte anses belagt att Lena Ström verkligen undersökt avtalsområdet och funnit det för envar jurist lätt tillgängliga standardavtalet. HD bör avgöra huruvida advokatens undersöknings- och informationsplikt därmed har försummats.

Inför en partsinriktad subjektivistisk avtalsstolkning av punkten 3.1 kunde åtminstone tre av de fem brev som föregick ”garantiavtalet” ha utgjort betydelsefull belysning (tab 26 bil 1-3). Så även med avseende på reglerna om motpartens upplysnings- eller friskrivningsskyldighet vid ond tro. Åtminstone dessa brev visar att Jernmanufaktur måste ha insett att Klemeco hade orubbliga krav på att inköpsgaranti måste lämnas av Jernmanufaktur (även om nivån som sådan på de garanterade inköpen kom att nedjusteras), samt att avtalet skrevs på av Klemeco under denna förutsättning. I Ängelholms tingsrätt påstod Lena Ström under sanningsförsäkran att hon inte kände till att Klemeco hade ansökt om betalningsföreläggande mot Jernmanufaktur. Detta påstående framgår även av Ängelholms TR:s aktbilaga 92B sid 24ö. Lena Ström kan därför inte ha tillgodogjort sig dessa skrivelser på ett tillfredsställande sätt eftersom uppgiften om ansökt BF tydligt framgår i ett av breven, vilka Ström heller inte åberopade som bevisning i Malmö tingsrätt. HD bör avgöra huruvida en advokat trots dylika försummelser likväl kan anses ha uppfyllt sin undersökningsplikt på ett godtagbart sätt.

Klemecos ställföreträdare informerade sitt ombud om fyra presumtiva vittnen (säljare från Jernmanufaktur) som kunde styrka brott mot aktivitetsplikten enligt punkten 5.1. Det har vitsordats att advokaten Ström endast talade med ett av dessa vittnen (Sören Nyberg), men intervjuade aldrig övriga tre. Högsta domstolen bör avgöra huruvida det är vårdslöst eller försumligt (eller eventuellt godtagbart) att en advokat i en skadeståndsprocess om stora belopp ej kartlägger vad presumtiva i sammanhanget relevanta vittnen kan tillföra för att styrka en uppenbart processbar grund.

2. Advokatens åberopsskyldighet

Vid genomgång av uppdraget måste det för en ordinär advokat ha stått klart att avtalspunkterna 3.1 och 3.4 innebar en ofantlig risk att uttömmande tolkas enligt lydelsen, dvs att påföljden begränsades till en uppsägningsrätt. Det måste även tydligt ha framgått att punkt 5.1 utgjorde en verkligt processbar grund, särskilt mot bakgrund av byggkonjunktur, prissättning, inköpsstatistik mm, samt inte minst att fyra säljare från Jernmanufaktur kunde berätta om ”sitt” bolags medvetna passivitet mot 5.1-klausulens förpliktelser. Brott mot pkt

5.1 kunde för övrigt även styrkas genom att ordningsregeln 9.3 ej hade uppfyllts. Att punkten 5.1 är av betydelse i avtalet har Högsta domstolen tydligt markerat i sin dom i rättsfallet NJA 1992 s 403. En advokat har enligt Heuman, Advokatens rättsutredningar, sid 102 f, en ovillkorlig skyldighet att iaktta särskild noggrannhet på juridiska riskområden, vilket det är uppenbart att en talan med punkt 3.1 som enda grund verkligen utgjorde.

HD bör uttala huruvida det var vårdslöst av advokaten Ström att slutligt frånfalla åberopandet av grunden 5.1, som kunde förstärka Klemecos talan i målet mot Jernmanufaktur, eller underlät att åtminstone rekommendera Klemeco att avstå en skadeståndprocess.

Vid genomförandet av advokatuppdraget i Malmö tingsrätt yrkades skadestånd av Jernmanufaktur slutligen på en enda grund, brott mot avtalspunkten 3.1. Det måste därvid för en advokat anses vara en grundläggande insikt och plikt att erbjuda de för uppdragsgivaren bästa förutsättningarna för att ett avtal kommer att tolkas korrekt av en domstol. Så till exempel är skriftväxling och annat som har föregått ett tvistigt avtal av betydelse. I föremålet för Ströms uppdrag från Klemeco hade det ursprungligen varit fråga om att Jernmanufaktur inte skulle få fortsatt ensamrätt till de patenterade produkterna med mindre än att en inköpsgaranti tillförsäkrades Klemeco. Dessa förutsättningar framgår av tre brev som utväxlades någon vecka innan ett nytt avtal träffades. Det är ostridigt i målet att Klemecos ombud hade tillgång till materialet men att dessa brev inte åberopades i Malmö tingsrätt som bevis. Ej heller på annat sätt. Underlåtenheten är enligt Klemecos uppfattning särskilt allvarlig mot bakgrund av att en enda rättsgrund (brott mot pkt 3.1) slutligt åberopades i tvisten. Till yttermera visso fanns även anledning att därtill explicit åberopa obalansen i avtalsförhållandet och att motparten genom sitt innehållande av förfallna betalningar otillbörligt sökt pressa Klemeco att skriva på avtalet. Därutöver kunde även motpartens onda tro om Klemecos insikt och avsikt med ett nytt avtal ha åberopats i processen.

Högsta domstolen borde avgöra frågan huruvida det är oaktsamt eller ej att en advokat underlåter att åberopa sådana relevanta omständigheter och bevis som för uppdragsgivaren torde haft en positiv betydelse vid domstolens tolkning av avtalet.

Det är ostridigt i målet att advokat Ström av huvudmannen erbjöds vittnesmål från fyra säljare hos Jernmanufaktur (Sören N, Lars Hj, Jan G, Torsten S). Det är vidare ostridigt att endast ett av dess vittnen hördes i Malmö tingsrätt (Sören N) oaktat att rättsgrunden 5.1 ej åberopades trots att angivet bevisstema syftade på denna grund. Samtliga dessa personers berättelser skulle

sannolikt haft avgörande betydelse för rättens bedömning huruvida Jernmanufaktur hade skött sin del av avtalet med omsorg samt sina särskilda åligganden om aktivitet och information enligt punkt 5.1. Då Klemeco ej lagt några ekonomiska begränsningar i uppdraget och då kostnaden för att höra dessa vittnen inte skulle ha varit särskilt betungande, är en intressant rättsfråga till HD huruvida det var vårdslöst (eller möjligen ursäktligt?) av advokaten att inte gå sin uppdragsgivare tillhanda och höra alla de erbjudna vittnena för Klemecos bästa.

3. Advokatens rådgivnings-, informations- och metodansvar

På Klemecos fråga om utsikterna i målet inför stämningsansökan mot Jernmanufaktur, uttalade advokat Ström att ”Vi har tre rättsgrunder att stödja oss på: punkterna 3.1, 5.1 och 9.3 i avtalet - Vinner vi inte det här målet, då finns det ingen rättvisa i Sverige”. Samma svar upprepades igen då Klemecos ställföreträdare blev osäker om han rätt hade uppfattat de avslutande orden om ”Sverige”. Efter förlusten i Malmö tingsrätt påminde Klemecos ställföreträdare muntligt om uttalandet vid åtminstone ett tillfälle samt gjorde dessutom även en skriftlig påminnelse om saken (se tab 25 bil 1). Trots att brevet från huvudmannen handlade om det så viktiga upplägget av talan och frågan ”vart Jernmanufacturs övriga försummelser mot avtalet tagit vägen” samt att Ströms segervissa uttalande om utsikterna till framgång i målet citerades, avhördes från ombudet ingen dementi eller tillrättaläggande i någon form.

Under processen frånföll Ström viktiga grunder utan att rådgöra med eller redogöra om detta för klienten. I den juridiska litteraturen (Kleineman sid 186, Hellner, Kontraktets II sid 223, Gullefors sid 101 f) har diskuterats om rättsfallet NJA 1968 s 285 innebär att konsulter och ombud ansvarar enligt garantiliknande regler när man ger rekommendationer eller gör val åt klienten utan att informera denne om riskerna med olika tillvägagångssätt. Advokaten, dvs svaranden i detta mål, informerade inte sin klient om riskerna med att inte åberopa punkt 5.1 och 9.3 samt även det till pkt 3.1 hörande befintliga bakgrundsmaterialet och tillgänglig bevisning av olika slag. Frågan om vilken betydelse NJA 1968 s 285 har för **advokater** och andra liknande konsulter har inte prövats av HD.

Frågan om informationsansvar aktualiserar också behovet av ”riskanalyser”, dvs vilka skyldigheter advokaten har att informera klienten om risken att förlora målet. En advokat som förespeglar klienten att en process är lättvunnen kan knappast sägas ha fullgjort sin skyldighet på detta område.

I litteraturen har man gjort en distinktion mellan subjektiva och objektiva råd (Kleineman sid 188-192, Heuman sid 87 ff, Gullefors sid 46-49). Detta understöds också av rättsfallet NJA 1987 s 692 där HD slog fast att man måste acceptera att värderingsmän kan komma fram till helt olika värden i samband med värderingar av fast egendom (Kone-målet). I målet hade dock värderingsmannen missat en faktisk omständighet - eftersom det inte var ett subjektivt råd så blev värderingsmannen ansvarig för den skada som den felaktiga värderingen innebar för en bank.

Prejudikatvärdet är dock osäkert vid tvister av detta slag eftersom HD underströk att slutsatserna gällde värderingsmäns uppskattning av en fastighets värde.

Förevarande mål kan belysa i vad mån val av taktik inför en process är en sådan subjektiv tjänst att advokaten ska ha ett begränsat ansvar i den delen. Gränsen för vad som är en bedömningsfråga där advokaten har rätt att subjektivt avgöra hur uppdraget bäst ska lösas har inte besvarats tidigare av Högsta domstolen.

I målet har många skriftliga bevis framförts som visar att både Ströms huvudman och Jernmanufaktur uppfattade att Klemecos talan hela tiden fördes även med punkten 5.1 som rättslig grund. Det framgår av Malmö tingsrätts dom att denna grund inte åberopades slutligt och det har bland annat genom åberopade skrifter från Jernmanufacturs ombud (tab 26 bil 6 sid 8-9; tab 80 bil 1 sid 3m) i föreliggande mål belagts att punkten 5.1 frånfölls under huvudförhandlingens inledning i Malmö. Klemecos ställföreträdare, som vid denna tidpunkt inte var särskilt bevandrad inom juridik, uppfattade inte att 5.1 definitivt frånfölls eftersom "kronvittnet" för grunden 5.1 (Nyberg) skulle höras den andra förhandlingsdagen. Klemeco har följaktligen varit omedveten om de för Klemecos del negativa åtgärderna från ombudets sida och informerades ej, eller erbjöds något rådrum av ombudet för att ta ställning till någon inskränkning av talan.

Då frågan om advokatens rådgivnings- och informationsansvar är av stor vikt för advokatens kunder och för framtida rättstillämpning bör HD därför uttala huruvida advokaten Ströms agerande var oaktsamt eller eventuellt kan anses ursäktligt.

Det har i målet visats att vittnet Sören Nyberg inkallades för att styrka en grund (5.1) som inte åberopades. Frågan om vilket ansvar en advokat har som, rimligen mot bättre vetande, belastar en domstol med i målet uppenbart onödiga vittnen som inkallats i onödan utan rättslig grund i ett tvistemål har veterligen ej besvarats av HD och förtjänar därför även HD:s uttalande.

4. Ansvaret och bevisbördans placering vid ”mörk” avvikelse från mottaget uppdrag och ond tro hos advokaten

Det är i målet styrkt att inte bara Klemecos ställföreträdare utan även Jernmanufaktur's tre olika motpartsombud uppfattade att talan i Malmö tingsrätt fördes med åberopande av brott mot tre av punkterna i avtalet, nämligen 3.1, 5.1 och 9.3. Advokat Ström gör gällande att endast pkt 3.1 åberopades och att punkten 5.1 aldrig hade åberopats i målet mot Jernmanufaktur. Detta påstående framgår även av protokollet från tredje förberedelsen i Ängelholms tingsrätt, se tab 50 sid 1n. Inte minst av motpartens svarsinlagor och inofficiella korrespondens måste Ström ha uppfattat att ett allvarligt missförstånd förelåg om vad ombudet verkligen åberopade i målet och med anledning därav haft skyldighet att klargöra hur talan fördes och vilka grunder som egentligen åberopades. Detta var inte minst viktigt för huvudmannens del, som ju hade en bestämd uppfattning om vad Jernmanufaktur brutit mot i avtalet och vilka vittnen och bevis mm som han ville få åberopade. Hade det rätta förhållandet uppdragats om att Klemecos talan kraftigt inskränkts hade den omedelbara åtgärden tveklöst blivit att Ströms fullmakt återkallats och annan advokat inkallats för att driva processen på det önskade fullödiga och kompletta sättet.

Frågan om bevisbördans placering vid en skadeståndstalan mot ett fd ombud för skador som uppkommit som en direkt följd av ombudets åtgärder i ond tro har inte prövats av HD. Det bör även klargöras vad som innefattas i advokatens ansvar i beskrivet förhållande.

5. Advokatens förpliktelser när denne ser en uppenbar risk för klienten om talan förs på en enda grund.

En normaljurist borde vid genomgång av avtalet funnit att punkterna 3.1 och 3.4 innebar en oerhört stor risk att uttömmande tolkas enligt lydelsen, dvs att påföljden begränsades till en uppsägningsrätt. Advokat Ström har dessutom själv påstått att det skulle ha varit förödande för Klemecos talan om EÅ85-avtalet hade lyfts fram för jämförelse med ”garantiavtalet”. Om nu Ström kände till EÅ85-avtalet borde hon även ha upptäckt att utgivaren av detta standardavtal var branschorganisationen Grossistförbundet Svensk Handel som bolaget Jernmanufaktur var medlem i. Risken att motparten hade samma uppfattning som Ström om vad en jämförelse av de båda avtalen skulle utmynna i kunde ju inte uteslutas och därmed var risken att EÅ-85 skulle komma att anföras av Jernmanufaktur mycket påtaglig. I ett sådant läge har advokaten enligt doktrinen en ovillkorlig skyldighet att gardera sin talan med andra

processbara grunder och informera sin huvudman om riskerna samt eventuellt rekommendera denne att överväga att avstå en riskfylld rättsprocess.

Det finns skäl att HD visar på vilket ansvar advokaten har som ombud gentemot sin huvudman när advokaten underlåter att informera om för advokaten uppenbara risker samt försummar att gardera och förstärka sin huvudmans talan eller underlåter att föreslå alternativa åtgärder i övrigt.

6. Fråga huruvida advokaten visat acceptabel kunskap vid talans utförande och visat en godtagbar etik som svarande i detta mål

Advokat Ström har i målet gjort gällande att vittnet Sören Nyberg hördes som ”tolkningsdatum” för belysning av Jernmanufaktur's uppträdande som avtalspart till stöd för tolkningen av punkten 3.1. Samma skäl redovisade Lena Ström i hovrätten enligt hovrättens avvisningsbeslut (tab 26 bil 9). Det är önskvärt att Högsta domstolen uttalar huruvida det förekommit rättegångsmissbruk eller brist på kunskap i det fall advokaten erbjuder vittne med helt avvikande bevistema vid tolkning av innebörden av avtalets sk garantiklausul, förebärande att det för tolkningen är av betydelse vad vittnet i andra avseenden har upplevt.

Trots att tre förberedande förhandlingar avhölls i Ängelholms tingsrätt, medverkade inte advokat Ström personligen. Emellertid överraskade advokaten med att dagen innan huvudförhandlingen sända en 28-sidig inlägga (tab 92 B) till var och en av domstolens ledamöter under förvärdning att denna skulle underlätta huvudförhandlingen och Klemecos vittnesförhör. Då skriften uppenbarligen avsändes så sent som det var möjligt, fick Klemecos ställföreträdare del av skriften först **efter** huvudförhandlingen och erhöll ej heller information av tingsrätten om att denna skrift inkommit. Det finns anledning att Högsta domstolen uttalar huruvida förfaringssättet är förenligt med god advokatetik och en opartisk rättegångsordning.

7. Huruvida en advokats specialinriktning i förhållande till mottaget uppdrag medför särskilt ansvar mot klient

Klemeco anlidade den advokat i Ängelholm, som enligt Telia's gula sidor uppgav sig vara specialinriktad på avtals-, skadestands- och processrätt. För sitt arbete med ärendet i tingsrätten och hovrätten begärde Lena Ström 151.035 kronor exkl moms, vilket för ett enmansföretag som Klemeco var en ansenlig summa trots sin rättsskyddsförsäkring. Som jämförelse kan upplysas om att advokaten Claes Peyron fakturerade 20.000 kr exkl moms för

sitt utrednings- och processarbete i Högsta domstolen (se NJA 1992:60). Mot bakgrund av Lena Ströms påstådda specialinriktning och fakturerad kostnad är frågan om klienten i detta fall hade rätt att förvänta sig ett extra förstklassigt arbete och att känna sig extra säker på att det beställda arbetet utfördes på ett expertmässigt sätt, samt om advokaten härvidlag har ett strängare ansvar för resultatet av sitt utförda arbete än normal-advokaten.

Svaranden i detta mål annonserade således att hon var specialist på avtals- och skadeståndsrätt. Frågan om vilka krav som kan ställas på specialisters arbete har inte heller prövats i HD. Syssломäns lojalitetsplikt innebär dock att de är skyldiga att göra allt vad som är möjligt för att klienten ska uppnå det bästa möjliga resultatet (Gullefors sid 105). Detta har slagits fast i rättsfallet NJA 1981 s 1091. Frågan om hur långt man ska sträcka kravet på **advokater** att komma på argument och företa optimala åtgärder har dock aldrig prövats – en liknande fråga har dock berörts i NJA 1992 s 502. Det målet gällde dock en revisionsbyrås ansvar för att man inte kommit på ett visst komplicerat skatteupplägg åt en klient. Det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att HD fastslår vilka krav man ska ställa på advokaters val av taktik och vilka argument de skäligen bör uppmärksamma och åberopa. Detta inte minst eftersom klienten vanligen inte har någon möjlighet att kontrollera vilken klass advokatens arbete egentligen håller. Dessutom innebär reglerna om *res judicata* och förbudet mot ändring av talan i högre instans att ett undermåligt arbete av en advokat i en process många gånger inte kan rättas till ens om klienten byter ombud – vilket ju även illustreras i det bakomliggande rättsfallet NJA 1992 s 403 till detta mål, där Klemeco tvangs engagera en ny advokat (Claes Peyron) efter att ombudet Ström, utan att samråda med sin uppdragsgivare, lämnade sitt uppdrag.

Mot bakgrund av svarandens argumentering under förberedelsen i Ängelholms tingsrätt, där Klemeco av svaranden hänvisades till att ”själv återigen ansöka om stämning mot Jernmanufaktur och åberopa de relevanta grunder och bevis som Klemeco påstår att Lena Ström har missat och påstås leda till bifall i domstol” (se tab 23 sid 1m; tab 32; tab 50) bör HD uttala sig angående följande frågeställning:

Kan det anses skäligt att en klient i ett uppdrag till advokat om stämning i tvistemål skall behöva ”gå tillbaka och plocka upp det advokaten tappat och inte brytt sig om att utföra”? (Jfr Heuman, sid 21 n4)

8. Vilka beviskrav kan ställas på klienten för att styrka skada till följd av en förlorad rättegång?

Det är viktigt för rättstillämpningen att frågan prövas om vilka beviskrav avseende skada som ställs på klienten när skadan är en förlorad rättegång. Måste klienten styrka (bevisa fullt ut) att processen skulle ha vunnits med en annan processföring, eller räcker det med att han gör sannolikt att han skulle ha vunnit framgång genom att åberopa andra (eller flera) grunder till stöd för sitt yrkande? Samma sak gäller vilka krav som bör ställas på klienten vad gäller bevisningen om orsakssamband mellan skadan och, såsom här i målet, underlåtenheten att åberopa brott mot avtalspunkterna 5.1 och 9.3 samt ond tro och bakgrunden till ”garantiavtalet”. Eftersom det i princip är omöjligt att styrka vilket domslut det skulle ha blivit om processen hade förts på optimalt sätt, så borde beviskraven sänkas till åtminstone sannolikt eller antagligt.

I rättsfallet NJA 1991 s 625 fick en köpare av en fastighet felaktig information av sin mäklare om skattereglerna. Enligt mäklaren skulle köparen få ”evigt uppskov” med att betala skatt på reavinsten på försäljningen av sin egen fastighet – men i själva verket var hon inte alls berättigad till något uppskov. Mäklaren vitsordade oaktsamhet men bestred att klienten hade drabbats av någon skada. Enligt HD måste man lätta på beviskraven mot köparen för att ”inte mäklarens ansvar skall bli illusoriskt i strid med lagstiftningens syfte.”

Något motsvarande avgörande avseende **advokatens** ansvar för klientens skador vid bristfällig processföring saknas. Om klienten inte kan få en bevislättning i ett fall av föreliggande slag blir dock advokaternas ansvar ”illusoriskt” eftersom det är ogörligt att föra fram full bevisning om hur domstolen (i detta fall faktiskt HD år 1992) skulle ha dömt om de utelämnade grunderna och omständigheterna hade åberopats.

9. Får advokat utan samråd frånträda mångårigt uppdrag på den enda grunden att huvudmannen framfört missnöje och innan slutbetalning önskat avvakta slutresultatet.

Under huvudförhandlingen i hovrätten i målet mot Jernmanufaktur framstod bristerna i Ströms processföring i en för Klemeco tydlig dager. Under huvudförhandlingen grälade ombudet Ström på ett för uppdragsgivaren mycket obehagligt sätt med rättens ordförande och t o m blev nödd att gå ut och lugna ner sig. Alltsammans gjorde att Klemeco reklamerade Ströms slutfaktura som anlände någon dag senare. I anledning av denna reklamation avsade sig Ström ombudskapet för Klemeco med omedelbar verkan. Då målet gick vidare till HD nödgades Klemeco anlita annan advokat, som på grund av bristerna i processföringen inte kunde göra annat än att argumentera och efter förlusten i HD skylta som den som biträtt

tappande part i målet. Ström har, tack vare sitt avhopp ”i rättan tid”, kunnat peka på att hon vann Klemecos talan i hovrätten och inte kan lastas för utgången i HD. Detta är naturligtvis en argumentation mot bättre vetande då yrkanden, bevis och grunder enligt Rättegångsbalken måste åberopas redan i tingsrätten. Advokat Ströms agerande aktualiserar frågan hur och på vilka grunder en advokat kan överge sin klient för att i lämpligt skede slippa vara med och ta de slutliga konsekvenserna av ett tvivelaktigt grundarbete. HD bör slå fast vilket ansvar en advokat eller ombud har i slutändan för sitt grundläggande arbete i första rättsinstans om denne senare avviker från sitt uppdrag.

ANDRA SYNNERLIGA SKÄL

1. Till följd av HD:s dom i rättsfallet NJA 1992:60 är rättsläget oklart huruvida någon klausul i motsvarande ensamåterförsäljaravtal alls är skadeståndsgrundande.

Rubricerat rättsfall har uppmärksammats i juristkretsar då Högsta domstolen pekar på vikten av att parterna i ett avtal tydligt anger de sanktioner som avses komma ifråga vid händelse av brott mot någon klausul i avtalet. Till följd av HD:s dom och att särskilda sanktionsbestämmelser saknades i ifrågavarande avtal gör advokat Lena Ström numera gällande att det finns grundad anledning hävda att inte någon klausul i ensamåterförsäljaravtalet är skadeståndsgrundande, och följaktligen inte heller punkt 5.1. Någon skadeståndsskyldighet föreligger därför inte för en underlåtelse att inte åberopa denna klausul enligt svarandens mening. Det finns anledning att Högsta domstolen i sin uppgift att ange en korrekt rättstillämpning prövar frågan i föreliggande mål, särskilt som det torde anses som oskäligt att Klemeco i så fall inte erhöll någon som helst fördel utan endast skyldigheter i avtalet med Jernmanufaktur, som ju i det tidigare formlösa partsförhållandet inte ens kunde åberopa någon rätt till förlängning eller omförhandling. Om rättstillämpning och det rättsliga utfallet verkligen är så svårt att förutse, har ju dessutom Klemeco ådragit sig oskäliga kostnader för både sin egen advokat och motpartens - alldeles i onödan.

2. Synes det som om en rättfärdig rättsprocess verkligen har genomförts enligt Europadomstolens definition av objektiv opartiskhet?

På grund av att Klemecos ställföreträdare utan verkan försökt påskynda målets handläggning åtskilliga gånger genom både besök och telefonsamtal till hovrätten, återstod ingen annan utväg än att vända sig till JK. Vid JK:s utredning (bil A i Klemecos överklagande till HD) framkom att hovrätten åtminstone vid två tillfällen i samråd med motparten både överenskommit och satt ut tid för huvudförhandling och båda gångerna ställt in denna utan att kändesidan i något enda avseende informerats. Detta trots att hovrätten vitsordade Klemecos påstående om att hovrätten vid upprepade tillfällen och av olika rotelinnehavare utlovats samråda om lämplig tidpunkt för huvudförhandling med hänsyn till engagerade jurister, som på grund av andra engagemang önskade rimlig tids förvarning för att personligen kunna medverka. Hovrättslagmannen L-G E nödgades offentligt vidgå att dessa löften inte hade infriats. Enligt muntlig uppgift från JK:s handläggare vidtogs ingen ytterligare åtgärd när hovrättens försummelse mot ena parten i ärendet hade redovisats och även beklagats. Det finns dock skäl att HD bedömer om det verkligen är tillrådligt att densamma befattningshavare som offentligt tvingats erkänna ”en måhända tvivelaktig och partisk handläggning”, med bibehållen objektivitet bör döma i mål där den förfördelade och anmälande är part. Mänskligt sett är det inte uteslutet att ansvarig avdelningschef och ordförande i domstolen kände visst agg eller horn i sidan till vederbörande, dvs Klemeco och bolagets ställföreträdare, vilket därför kan ha inverkat på rättens bedömning. Det må tilläggas att de övriga domarna i hovrätten var tre av lagmannens yngsta underordnade på avdelningen.

Mot bakgrund av att hovrättens dom saknar domskäl och att hovrätten följaktligen helt ansluter sig till tingsrättens bedömning, finner Klemeco anledning att ifrågasätta om domstolen förmått vara helt objektiv. I åtanke är då att även ytterligare anmärkningsvärda omständigheter från tingsrättens huvudförhandling åberopades av Klemeco utan att till synes påverka hovrättens bedömning (”EÅ85-jämförelsen” och ”uppgiften om BF fanns, men upptäcktes inte av Ström i ett av de tre breven”). Det bör påpekas att hovrättens huvudförhandling inleddes den dag då all övrig domstolspersonal var på personalresa i utlandet och att det därför inte hade funnits någon möjlighet att insätta andra domare vid en jämförklaring. Målet hade då sannolikt fördröjts ytterligare något år.

Vid huvudförhandlingens avslutning kunde motpartsombudet ej överlämna sin kostnadsuppgift. Hovrätten medgav därför att advokat Laurin fick sända räkningen via telefax

under förutsättning att den inkom samma dags eftermiddag. Någon räkning lämnades dock inte den dagen. Enligt telefaxmarkering kom räkningen till hovrätten efterföljande dags eftermiddag (hab 48). Det är uppenbart att hovrätten godtog förfarandet liksom kostnaderna utan att påverkas av motpartens argument (hab 52). Kan farhågor om partshänsyn utan vidare avfärdas som grundlösa?

Ängelholms tingsrätt lämnar i sin dom ett välvilligt ”vitsord” över svarandens handläggning, vilket ingen yrkat att rätten skall uttala sig om (se domen sid 17m). Det finns anledning att Högsta domstolen uttalar huruvida domstolens utlåtande ” *tvärtom... har hon skött sitt uppdrag med omsorg och skicklighet*” är förenlig med RB 17 kap 3 § samt kravet på rättens objektivitet, opartiskhet och saklighet med särskild hänsyn till den tappande partens möjligheter att förutsättningslöst och utan obehörig påverkan från myndighet kunna föra sin talan i nästa rättsinstans.

3. Har rättvisa skipats?

Om Högsta domstolen kommer fram till att rättvisa har skipats i och med Ängelholms tingsrätts dom och hovrättens fastställelse, innebär det att Klemecos skadeståndstalan mot Jernmanufaktur var meningslös redan från början oberoende av om brott mot punkt 5.1 även hade åberopats jämte ond tro och den skriftväxling som utvisade parternas insikt om Klemecos krav på skadestånd vid avvikelser från stipulerade minimiinköp. Till grund för 5.1 fanns ju enligt Lena Ströms egna uppgifter tillgång till fyra vittnen bland motpartens anställda. Därutöver åtskillig skriftlig bevisning och statistik. Är hovrättens och tingsrättens domar korrekta innebär detta att ”garantiavtalet” inte tjänade annat syfte än att Klemeco avstängdes en längre tid från marknaden utan egentlig kostnad för Jernmanufaktur. Det betyder också att även om fyra säljare av åtta skulle ha hörts och i likhet med Sören Nyberg vittnat om att Jernmanufacturs VD beordrat personalen att aktivt verka för att inte sälja Klemecos produkter (i strid med avtalsklausulen 5.1) så hade Klemeco likväl blivit tappande part i domstolen. Det innebär slutligen att Högsta domstolens uttalande i dom DT 319 av 25/6 1992 ”av intresse är även punkten 5.1 i återförsäljaravtalet” är irrelevant och meningslös. Självfallet är detta befängt då ju HD är den övergripande uttolkaren av svensk rätt och en avtalspart inte utan skadeståndsansvar får aktivt verka för att inte uppfylla sina åtaganden i ett kontrakt.

Hovrätten har inte angivit några skäl till sin fastställelse av Ängelholms tingsrätts dom och intar följaktligen samma inställning till Klemecos talan. De relevanta omständigheter och argument Klemeco tillförde i hovrätten måste således anses omfattas av de domskäl tingsrätten avgivit. Den kritik som Klemeco riktar mot domslutet och domskälen avser i synnerhet tingsrättens rättstillämpning men även viss bevisvärdering.

Tingsrättens domskäl är oriktiga i nedanstående avseenden (i den ordning de förekommer i domen) enligt Klemecos uppfattning:

"Ordningsregeln 9.3"

Jernmanufaktur vitsordade under rättegången i Malmö tingsrätt att bolaget underlät att uppfylla föreskriften 9.3 om rådslag angående försäljningen. Detta är därför ett vitsordat brott av väsentlig betydelse mot aktivitets- och informationsplikten i avtalet, dvs ett brott mot första att-satsen i punkt 5.1. Tvärtemot vad tingsrätten och Lena Ström anser, gör Klemeco gällande att ett samtidigt åberopande av brott mot 9.3 borde haft ett reellt värde i kombination med ett åberopande av grunden 5.1. Fastställande av brottet mot 9.3 hade i sådant fall gett ökat stöd för att Jernmanufaktur inte visat tillbörlig omsorg vid uppfyllandet av sina informations- och aktivitetsplikter enligt punkt 5.1.

"Har rätt till hävning vitsordats av Jernmanufaktur?"

Tingsrätten godtar på felaktiga grunder Lena Ströms förklaring att punkten 5.1 enbart åberopades som stöd för hävning och att Jernmanufaktur i tingsrätten vitsordat Klemecos rätt att häva avtalet. Som Klemeco visat i målet vitsordade aldrig Jernmanufaktur hävningsrätten i Malmö tingsrätt. Av hovrättens dom framgår däremot att hävningsrätten avhandlats och att Jernmanufaktur endast medgav rätt till hävning enligt punkt 3.4. Lena Ström åberopade i hovrätten punkt 10.3 oaktat denna ej nämns i hävningsförklaringen. Ströms uttryckliga åberopande av Klemecos hävningsrätt även i hovrätten med analogt bevisstema ger ett övertygande stöd för att Jernmanufaktur aldrig medgav rätt till hävning i tingsrätten - i annat fall behövdes ju inte denna bevisning! Hovrättens skrivning kan inte tolkas på annat sätt än att parterna vidhållit sina skilda uppfattningar i hävningsfrågan. Det måste följaktligen anses styrkt att hävningsrätten ej medgavs av Jernmanufaktur i tingsrätten såsom Lena Ström påstår och Ängelholms tingsrätt synes godta.

Detta oaktat är det obegripligt att ett eventuellt medgivande från motparten om viss uppsägningsrätt kan föranleda att den grund för skadestånd (punkt 5.1), som Lena Ström uttryckligen anger i hävningsförklaringen därvid återkallas i skadeståndstalan! Tingsrätten

bortser även från att det enda betydelsefulla avtalsbrott som kan grunda en förtida tidsbestämd hävning är anteciperat brott mot punkten 3.1 och knappast 5.1 och 9.3 som Lena Ström "av allvarlig anledning" angivit i hävningsförklaringen och f ö även åberopar i efterföljande stämningsansökan.

"Punkt 5.1 som hävnings- resp skadestandsgrund"

Tingsrätten synes blunda för den faktiska orsaken till att Lena Ström åberopade 5.1 - och följaktligen brott av väsentlig betydelse mot denna punkt - vid hävningsförklaringen. Ström måste redan då ha insett att brott mot denna klausul verkligen förelåg och skulle komma att utgöra den processbara grund som, att döma av hennes formulering, grundade rätt till skadestånd.

Ängelholms tingsrätt negligerar det faktum att Lena Ström, efter att hon avsänt hävningsförklaringen och stämningsansökan, får upplysningar av sin uppdragsgivare om tillkomsten av flera (4) tillgängliga vittnen (hos Jernmanufaktur!) som kunde styrka illojalitet, dvs brott mot 5.1. Därutöver tillfördes med tiden ytterligare bevismöjligheter, statistik och graverande omständigheter som talade för illojalitet och medveten passivitet.

Att Ström inte kontaktade de potentiella vittnena - vilket kan förstås av Ströms vittnesutsago och i efterhand kan kontrolleras - belastar Ström som processombud än mer, särskilt som Klemeco tillhandahöll telefonnummer och namn (se ny bevisning). Tingsrätten synes ha bortsett från advokatens obligatoriska undersökningsplikt som käranden åberopat.

"Styrkande av brott mot 5.1"

Tingsrätten tycks bortse från den mängd bevis och indicier som styrker brott mot punkten 5.1 och skriver att Klemeco kunde styrka brott mot 5.1 endast med vittnet Nyberg, vilket är direkt felaktigt (se även 3. ovan). Det var ju Lena Ström som avstod att kalla de övriga tre säljarna hos Jernmanufaktur! Tingsrätten bortser även från att Jernmanufaktur i "Malmö-tvisten" vidgick att deras säljare i april 1986 upphörde att kontakta Klemeco och att man dessförinnan hade täta kontakter. Det förtjänar i sammanhanget nämnas att Klemit-produkten och motsvarande produkter ej försåldes av Jernmanufaktur "över disk" utan genom kundbesök och demonstrationer på byggplatser. Om viss produkt av någon anledning inte visades av säljaren, såldes den följdenligt dåligt. Det borde vara självklart för vem som helst att företagsledningen kunde skylla på "fakturering", "prissättning", "leveransproblem" eller nästan vad som helst om man av oetisk anledning ville strypa någon av sina produkter på marknaden utan att för personalen behöva förklara sina egentliga bevekelsegrunder.

Tingsrätten synes även bortse från att både Nyberg och Cederholm enligt bevisuppgiften skulle explicit styrka brott mot 5.1, vilket inte kan förstås på annat sätt än att grunden 5.1 verkligen åberopades av Lena Ström. Detta var både Ströms huvudman och Jernmanufaktur ombud övertygade om, vilket framgår av här i målet åberopad bevisning. Klemeco hade dessutom redan från början, såsom visats, velat åberopa grunden och allteftersom bevis och indicier tillkom om uppsåtlig passivitet, fanns det ju än mindre anledning att inte vidhålla 5.1-grunden.

Att Ström, de facto utan skäl (inte ens hävningsrätten vitsordades), frånfaller grunden vid huvudförhandlingen i Malmö tingsrätt är svårt att förstå då Ström under sanningsförsäkran nu påstår att Nyberg skulle användas för att ställa Jernmanufaktur i tvivelaktig dager. Hur denna kompromettering skulle kunna bidra till att "garantiklausulen" 3.1 därmed skulle tolkas som en reell sådan, har inte fått någon rimlig förklaring. Ströms förklaring kan inte förstås på annat sätt än att hon ansåg Nyberg vara trovärdig och att hans utsago styrkte illojalitet - d v s medvetet brott mot viss föreskrift i avtalet. Tilltron till Nyberg bekräftas av att Ström önskade höra Nyberg även i hovrätten.

"Om beviskravet för punkt 5.1"

Klemeco delar inte tingsrättens bedömning om rättsläget och beviskravet för den uttryckliga lojalitets- och aktivitetsutfästelsen enligt punkt 5.1. Då Jernmanufaktur ensam formulerat avtalet och den vittgående utfästelsen att maximala marknadsföringsansträngningar av alla slag genast och alltfört skulle genomföras av Jernmanufaktur i enlighet med punkt 5.1, torde svensk rätt inte tillåta sådana stora sprickor i lojalitetsfasaden av det slag Klemecos bevisning visar. När halva säljarkåren kan användas för att styrka direkt ordergivning från Jernmanufacturs VD om passivitet med Klemecos produkt kan det inte uteslutas att ytterligare vittnen från Jernmanufacturs personal kunde tillkomma efterhand. Lena Ström kände till att resterande personal hos Jernmanufaktur inte hade intervjuats av Klemeco, men om hon uttryckt önskemål härom hade huvudmannen kunnat göra det. Man kan fråga sig om 5.1-klausulen har någon mening i ett avtal, om den inte förtjänar att åberopas ens med de bevis och indicier som dels fanns tillgängliga och därtill kunde förväntas tillkomma i Malmö-målet.

I domen framgår inte vilken bevisgrad Ängelholms tingsrätt anser skulle krävas i sammanhanget, men man säger inte att det är *uteslutet* utan "*föga sannolikt*" att en sådan talan skulle vunnit bifall. Med hänvisning till den bevisning som Klemeco hade till förfogande och den bevisning som hade kunnat tillkomma, indikerar tingsrättens bedömning att Ström faktiskt borde ha åberopat grunden 5.1. Klemeco föredrog dessutom under huvudförhandlingen

det bevisvärderingsresonemang som framgår av stämningsansökan sid 15-19 och i aktbilaga 68, vilket beskriver en logisk och förnuftsmässig bedömning som är hållbar och utmynnar i att det med råge är styrkt att Jernmanufaktur brutit mot 5.1-klausulen. Det har alltså ålegat Lena Ström att med kraft åberopa lojalitetsklausulen och inte själv agera "domstol" i frågan.

"Kausalitet och skadans storlek"

När det gäller *"svårigheterna att styrka adekvat kausalitet och skadans storlek"* har Klemeco den uppfattningen att ett sannolikt bifall vid åberopande av 5.1-grunden hade inneburit att Jernmanufaktur vid en sammanvägd rättslig bedömning skulle fått vidkännas att den samtidigt åberopade klausulen 3.1, som man ju själv utformat för att ge sken av en reell garanti, till följd därav skulle utfalla som en sådan d v s med strikt skadeståndsansvar. Detta logiska och rättrådiga resonemang är rimligt och följer även av Avtalslagen och dess förarbeten, i synnerhet om obalansen i avtalsförhållandet hade explicit åberopats jämte att Jernmanufaktur enligt praxis borde drabbas av tolkningsnackdel vid otydligt avtal. Därtill kunde övriga rätts- och bevisfakta ha åberopats. Eftersom brottet mot 5.1 med stor sannolikhet kunnat styrkas som dolöst blir ansvarsgenombrottet till 3.1 från 5.1 än tydligare.

Högsta domstolen har i sin dom pekat på sambandet mellan punkterna 5.1 och 3.1 och i förarbetena till domen särskilt noterat avsaknaden av ett åberopande av punkt 5.1 i målet. Se även HD:s betänkande sid 206 i aktbilaga 51 bil 13. Det bör i sammanhanget observeras att Jernmanufaktur genom 3.1-klausulen påtagit sig skyldigheten inköpa en bestämd minimi-kvantitet, vilken sannolikt överskrids om maximala försäljningsaktiviteter upprätthålls enligt 5.1-klausulen. Det torde knappast behöva förklaras att ju mer Jernmanufaktur säljer till sina slutkunder enligt 5.1-ansträngningarna desto mer inköper man och uppfyller av sitt 3.1-åtagande till Klemeco.

Kausaliteten och skadans storlek kan följaktligen fastställas lika som Hovrätten över Skåne och Blekinge gjort.

"Bakgrunden till avtalet - de tre breven"

Beträffande de tre brev som föregick avtalet har tingsrätten svårbegripliga och faktiskt felaktiga domskäl enligt Klemecos mening. Att breven inte åberopades i formell mening är ostridigt då breven inte återfinns i den bevisning Lena Ström åberopade i Malmö tingsrätt. Breven återfinns ej heller i Malmö tingsrätts akt bland övrigt material. Att bakgrunden till avtalet är betydelsefull utvisar samtliga domar och HD:s remissvar. Att förutsättningarna för ett fortsatt affärsförhållande framgår av de tre breven är uppenbart.

Den stora vikt dessa brev har för en korrekt avtalsstolkning framgår även av Lena Ströms komplettering av vadeinlagan till hovrätten i vilken breven ges stort utrymme som hon avslutar med att det "förutsätts" att breven vitsordas av Jernmanufaktur. Detta kan knappast förstås på annat sätt än att brevens innehåll inte varit uppe till behandling i första rättsinstans. Att Ström inte sökte åberopa breven som ny bevisning i hovrätten måhända kan kanske förklaras med att hon befarade att detta skulle avvisas och hennes försummelse därmed tydliggöras. Endast ett av breven, daterat 22/1 1986, lästes upp i hovrätten. Att alla brev "smugglats in" i andra rättsinstans har Högsta domstolen upptäckt vilket framgår av föredragningstrycket och har därför inte kunnat beaktas av HD i enlighet med RB:s regler. Det kan däremot inte uteslutas att hovrätten har beaktat något brev i viss utsträckning till följd av vittnesförhören.

Inte heller innehållet i och utskriften från vittnesförhöret med Jernmanufakturs VD Lars Jivede i Malmö TR, vilket först vid huvudförhandlingen i Ängelholm åberopades av Ström, gör de tre breven till regelrätt processmaterial i HD. Ledning för bedömning i denna del fås bland annat å sid 7 i utskriften. Skriften tillställdes Ströms ombud för två år sedan genom Klemecos förra ombud Sven Jernryd (se bil 6 till tab 42 samt tab 22) och har därför av misstag inte kommit med i tingsrättens akt och bevismaterial. Klemeco kan av utskriften ej finna att de tre breven upplästes under förhöret med Jivede. Hovrättsförhöret visar att brevens specifika innehåll inte kan ha behandlats under vittnesförhören i Malmö tingsrätt.

Ur Burströms vittnesmål i Ängelholms tingsrätt kan inte dras slutsatsen att brevens innehåll behandlades i Malmö tingsrätt - tvärtom förnekar Burström att de förekom där. De facto lyser de med sin frånvaro i Malmö tingsrätts material! Klemeco har till styrkande av sin talan åberopat skrivningarna i samtliga tre rättsinstanser. I HD:s föredragningstryck framgår att de tre breven inte var processmaterial eller bevisning i tingsrätten och därför ej heller blev det i HD. Likväl fäster Ängelholms tingsrätt större avseende vid vad Lena Ström påstår att hon åberopat i tingsrätt och hovrätt och drar då, förutom att man bortser från omedelbarhetsprincipen, en felaktig slutsats enligt Klemecos mening. Ängelholms tingsrätt synes fästa mindre tilltro till vad vår högsta rättsinstans HD anser och skriver (strikt följande rättegångsbalkens bestämmelser) men fäster större tilltro till en advokats minnesbild efter flera år om vad domstolarna upplevde och muntligen fått del av!

I denna del förtjänar några ord från ombudet Lars Laurins slutplädering att omnämnas:

"Nu är det ju olyckligt .. att Bertil Burström ger sig till att skicka in de här tre breven till HD. Då tar naturligtvis en revisionssekreterare .. och skriver att de där får vi nog avvisa.. Hade Burström låtit bli att skicka de här breven och i stället fört en argumentation kring

diskussionen om breven i hovrättens aktbilaga si och så ...då hade aldrig den här olyckliga anteckningen i HD:s föredragningstryck uppkommit"(!)

Mot detta kan genmätas att Lena Ström väl borde ha skött sin formella processföring så pass bra att klienten inte skulle behöva smygga och smussla med sin viktiga bevisning för att undvika skada på grund av sin anlitade expertadvokats göranden eller brist på dito! Laurins uttalande ställer Ströms slarviga arbete i en avslöjande dager, vilket tingsrätten borde ha observerat och klandrat.

Vid huvudförhandlingen i Ängelholms tingsrätt gjorde dessutom Lena Ström, vilket även framgår av hennes "kuppinlaga" (tab 92B sid 24ö), ett avslöjande "självsmål" i denna del när hon påstod att hon inte kände till att Klemeco ansökt om betalningsföreläggande mot Jernmanufaktur. Men detta framgår ju i ett av de tre breven vilka hon påstår att hon läst upp och därmed gjort till processmaterial i HD (tab 26 bil 1-3)! Om inte Lena Ström kände till betydelsefulla fakta i breven kan hon väl knappast ha läst upp dessa i Malmö tingsrätt? Och okunnigheten om brevens innehåll pekar till yttermera visso på en bristfällig rättsutredning.

"Jämförelse med EÅ 85-avtalet"

Det har av domstolarna antagits att standardavtalet EÅ 85 utgjort förlaga till det tvistiga specialavtalet vilket utformades av Jernmanufaktur för att uppnå fortsatt samarbete med Klemeco. Högsta domstolen har, såsom visats i betänkandet (aktbilaga 51, bil 13, sid 2n), liksom i föredragningstrycket (ab 49 bil C sid 7ö och 8m), funnit att en jämförelse med EÅ 85 pekar på att den ovanligt utformade klausulen 3.1 talar för att denna måste uppfattas som en garanti. Klemeco har vidare i målet hävdats att den omständigheten att när ett specialavtal med garantilikheter ordalydelser särskilt utformas av den som har fri tillgång till ett standardavtal med målsättningsklausul, talar för att specialavtalet inte skall uppfattas på samma sätt utan som den garantiutfästelse avtalsförfattaren önskat ge sken av. På grund av Lena Ströms försummelse har Jernmanufaktur aldrig behövt förklara av vilken anledning man lät specialutforma "Klemeco-avtalet" i stället för att använda sitt ordinarie organisationsavtal EÅ 85. I detta avseende är tingsrättens bedömning högst anmärkningsvärd och obegriplig.

Inte heller anses det vara en underlåtelse av Lena Ström att inte ens informera Klemecos ställföreträdare om förekomsten av detta standardavtal. Klemeco anser det därför tveksamt om Ström överhuvudtaget uppfyllt sin undersökningsplikt och påträffat det för en advokat lätt tillgängliga EÅ 85-avtalet vid uppdragets utförande. Hur kan man annars förklara att ett juridiskt ombud förtiger dylik betydelsefull information för sin uppdragsgivare? Än värre gör hon det för sig när hon aningslöst gör gällande att "det skulle ha varit fullständigt förödande

för Klemeco” att åberopa en jämförelse mellan dessa två avtal! Det vill säga i en talan med 3.1 som enda grund! Och likväl garderar inte Ström med 5.1-grunden eller avråder sin huvudman att driva skadeståndprocessen! Äventyrligt, obegripligt och oansvarigt!

"Om 3.1 som enda åberopad grund"

Klemeco har i målet visat att tre advokater utförligt och var för sig vid olika tillfällen skrivit juridiskt tydliga motiveringar till Lena Ström om varför punkten 3.1 i avtalet inte kan uppfattas som en skadeståndssanktionerad garanti. Lena Ström påstod själv under sanningsförsäkran i Ängelholms tingsrätt att en jämförelse med EÅ 85 skulle varit "förödande" och kunde medföra att specialavtalet skulle tolkas som ett målsättningsavtal. Dessa bakgrundsfakta talar starkt för att en skadeståndstalan grundad enbart på punkten 3.1 utgjorde ett klart och tydligt juridiskt riskområde.

Förefinnes i saken en enda rättslig grund, som dessutom är diskutabel, är advokaten skyldig upplysa uppdragsgivaren om de juridiska och ekonomiska riskerna i enlighet med god advokatsed. Så har ej skett - tvärtom har Klemeco visat genom bilaga 1 i aktbilaga 25 att Lena Ström mer eller mindre garanterade rättslig framgång. Att Lena Ström ljög under sanningsförsäkran om detta uttalande kan dessvärre ej styrkas mer än på sätt som skett. Det måste dock anses styrkt att Lena Ström givit uttryck för en segerviss inställning grundad på de omständigheter Klemeco framlagt för ombudet vid stämningsansökans ingivande.

Förefinnes å andra sidan ytterligare rättsgrunder och bevis att åberopa som Klemeco visat i detta mål, har advokaten enligt vedertagna principer skyldighet att åberopa grunderna för att minska risken för sin huvudman. En talan på en enda grund utgör nämligen ett riskområde även ur preklusionssynpunkt. Det måste anses styrkt att Klemecos sak stärktes underhand genom tillkomsten av flera vittnen och anmärkningsvärda omständigheter. Att, som Lena Ström nu förfäktar, talan på punkten 5.1 omöjliggjordes genom det tillfälliga engagemanget av firma Scanport N-G Wijkström (då långt uppe i pensionsåldern), förtjänar inte tilltro då Burström förnekar att Ström informerat om det olämpliga med denna kontakt eller om risken att den kunde uppdragas (!) för Jernmanufaktur - som ju dels lämnat ett fribrev om detta till Klemeco och dessutom fått del av avtalet med Wijkström! Det är i så fall häpnadsväckande att Lena Ström själv omnämner Wijkström (på sid 6) i sin stämningsansökan. Det är verkligen ägnat att förvåna att Lena Ström tillgriper en så desperat bortförklaring.

Att mot ovanstående bakgrund lägga upp talan om skadestånd på det knappa sätt Lena Ström gjort, och under resans gång återkalla en viktig rättsgrund, är enligt gjorda

rättsutredningar oansvarigt och oaktsamt. Med facit i hand i och med Högsta domstolens dom framstår Ängelholms tingsrätts bedömning även i detta hänseende som egendomlig.

"Är avtalet skadeståndsgrundande utöver allmänna rättsgrundsatser?"

Att Jernmanufaktur ådragit sig strikt skadeståndsansvar om man "struntat i att uppfylla avtalet" har bekräftats av bolagets ombud Bengt Sjövall vilket även visats i detta mål. Brott mot lojalitets- och arbetsplikten enligt 5.1 är följaktligen skadeståndsgrundande och skall gottgöras i den mån avtalsmotparten tillfogats ekonomisk skada. Det Klemeco hävdar i målet är att klausulen är att anse som ännu mer plikt- och aktsamhetsbjudande och konkret än de allmänna rättsgrundsatserna vid avtalsförhållanden. Likväl kunde dessa ha åberopats då målet beträdde ett juridiskt riskområde så som talan lades upp och genomfördes av Ström. Att vårdslöshet vid uppfyllandet av allmänna kontraktsförhållanden är skadeståndssanktionerat är för den rättsbildade notoriska fakta. Det är därför obegripligt att Ström inte vitsordar att lojalitetsförklaringen 5.1 grundar skadestånd (se ab 92 B sid 14n).

"Obalansen i avtalsförhållandet"

Klemeco har gjort gällande att Lena Ström som samverkande rättsfakta borde ha åberopat obalansen i avtalsförhållandet, d v s både skillnaden i styrkeförhållandet och obalansen kring avtalets villkor och utfall för avtalsparterna. Även i detta hänseende gör tingsrätten enligt Klemecos mening en felaktig bedömning. Tingsrätten synes inte fästa tilltro till vad domstolarna fått del av enligt omedelbarhetsprincipen såvitt framgår av deras skrivningar. Större tilltro har Lena Ström av outgrundlig anledning, trots att Klemeco visat att obalansen inte kan ha åberopats som tolkningsgrund under huvudförhandlingarna. Det domstolarna skriver att man uppfattat respektive inte tagit del av borde nog förtjäna större tilltro än vad ett ombud långt senare påstår sig ha sagt och i förbigående skrivit. Ingen annan än processombudet kan ha det fulla ansvaret gentemot huvudmannen att talan genomförs på sådant sätt under huvudförhandlingen att rätten verkligen uppfattar vad parten vill åberopa!

"Åberopande av svek, ond tro m m"

I det dispositiva tvistemålet räcker det knappast att enbart åberopa avtalspunkten 3.1 för uttolkning av lydelsen om man vill nå rättslig framgång, och samtidigt göra påståenden illojalitet, ond avsikt, ond tro, ekonomisk utpressning och dylikt, vilka misstankar Klemeco hade fog för. För bifall torde det enligt Klemecos uppfattning erfordras att man då även åberopar relevanta grunder, som Klemeco i detta mål visat att man förfogat över i "Malmö-målet". Att

det fanns anledning misstänka konspiration mot Klemeco från tidigare kompanjonen Ålander samt från Jivede hos Jernmanufaktur vidgår f ö Lena Ström i sitt vittnesmål!

Tingsrättens synsätt ter sig svårsmält. Vid åberopande av punkten 5.1, den avtalsmässiga obalansen samt de allmänna rättsgrundsatserna skulle exempelvis även samverkande bevisfakta vägas in i bedömningen, som styrker att Klemecos förre delägare Sven Ålander genom Jernmanufacturs VD fått del av avtalet. På grund av Lena Ströms bristfälliga processföring har Jernmanufaktur aldrig behövt förklara av vilken anledning en utomstående part fått del av avtalet.

"Omsorg och skicklighet?"

Ängelholms tingsrätt drar enligt Klemecos mening en grundlös och utmanande slutsats, som f ö ingen part yrkat besked om, då man uttalar att Ström "skött sitt uppdrag med omsorg och skicklighet". Det är tydligt att den omfattande inlaga (aktbilaga 92 B) som Lena Ström sista vardagen innan huvudförhandlingen delgav var och en av domstolens tre ledamöter har använts av rätten och legat till grund för den rättsliga bedömningen i enlighet med den avisering som hennes ombud Lars Laurin gjorde dagen innan via telefax (aktbilaga 92 A). Denna överträdelse av rättssäkerhetsreglerna har skett trots att inlagan i strid med den kontradiktoriska principen vare sig hade kommunicerats med motparten eller i övrigt tagits upp till diskussion eller överhuvudtaget omnämnts under huvudförhandlingen. Många uppgifter som lämnas i inlagan är osanna och vilseledande samt var nya i målet och framställdes av Lena Ström helt överraskande även under vittnesförhören. Hade Lena Ström lagt ner bara hälften av den omsorg, energi och ordrikedom hon uppvisar i sin "kupp-inlaga" hade Jernmanufacturs illojalitet m m grundligt beslagits och Klemeco-ärendet fått ett korrekt och rättfärdigt slut.

Till följd av det kuppliknande tillvägagångssättet, som knappast är förenligt med RB:s regler och anda, och då många uppgifter är direkt felaktiga och ämnade att misstänkliggöra Klemecos ställföreträdare, erhöll Klemeco hovrättens tillåtelse att åberopa nya bevis för vederläggande av motpartens nya uppgifter.

Övrigt

Det kan framhållas att professorn i processrätt Lars Heuman ringde upp undertecknad (25/3 1996 kl 9.00) sedan han erhållit domen i Ängelholms tingsrätt. Heuman lämnade undertecknad ställföreträdare för Klemeco ungefär följande meddelande i kort sammanfattning: "Tingsrätten har dömt fel, du måste överklaga! Lena Ström har varit vårdslös och är skadeståndsskyldig!" Som framgår av Advokat Jernryds kostnadsuppgift

anlitades Heuman som sakkunnig rådgivare av advokaterna Jernryd och Ulf Jönsson under Folksams rättsutredning och är således relativt väl insatt i ärendet samt torde därför av HD kunna anmodas att yttra sig i föreliggande mål.

I föreliggande mål visas åtskilliga relevanta omständigheter och bevis som kunnat anföras i tvistemålet mot Jernmanufaktur för att med säkerhet utfå ett för Klemeco berättigat skadestånd av avtalskontrahenten. Lena Ström gör numera gällande att ingen klausul i avtalet är skadeståndssanktionerad till följd av Högsta domstolens dom i Jernmanufaktur-målet. ***Kan det verkligen förhålla sig så att Klemeco inte kunde bli annat än tappande part trots all sin bevisning och tillgängliga grunder?***

Advokat Ström tycks nu alltså mena att det är poänglöst att ingå avtal med garantiliknande klausuler samt utfästelser om aktivitetsplikt och andra specificerade skyldigheter. Avtalen skulle med den rättsuppfattning Ström numera förfäktar (efter HD:s dom, NJA 1992 s 403), inte ha någon tvingande verkan och parterna skulle grovt kunna bryta mot avtalens förpliktelser utan att den andra parten gottgjordes eller erhöll skadestånd med hjälp av samhällets rättsapparat. Enda konsekvensen vid väsentliga kontraktsbrott i liknande avtal och i ett sådant rättssamhälle bleve då, att ena parten finge se sig utestängd från marknaden av den andra i ett affärsblockerande avtalsförhållande till dess erforderlig tid förflutit för en juridiskt korrekt uppsägning.

Det vore allvarligt om rättsläget i Sverige är beskaffat enligt svarandens uppfattning. Klemeco ställer sig än så länge tvivlande, och hänvisar i den delen även till den allmänna rättsuppfattningen och vanlig naturrätt.

I saken som sådan hänvisas till Klemecos yrkanden och sakframställan i hovrätten med skriftlig sammanfattning av sin talan med bevis och motbevisning enligt hovrättens aktbilagor 42-46; avsnitt I, II och III.

OM SKADAN

Skadeståndskravet mot Lena Ström har enligt hovrättens aktbilagor 42-46; avsnitt V, ”Adekvat kausalitet och skadeståndsskyldighet” angetts till det belopp som utdömdes till förmån för Klemeco enligt hovrättens dom av 31 oktober 1990. Skadan har således ej angivits till annat belopp än detta jämte ränta och rättegångskostnader och följaktligen ej till det högre

belopp som ursprungligen yrkades i Malmö tingsrätt enligt Lena Ströms stämningsansökan av 24 november 1986. Det arvode advokat Ström uppbar från Klemeco kan inte anses som obetydligt. Det finns därför ingen anledning att mot den bakgrunden anse att yrkat skadeståndsansvar skulle vara en orimligt betungande följd av ombudets oaktsamhet.

Det har från motparten upplysts om att advokat Ström har en täckande ansvarsförsäkring hos försäkringsbolaget WASA/Länsförsäkringar. Att det ekonomiska läget enligt motpartens ekonomiska undersökningar fortfarande består för käranden och dennes ställföreträdare och ägare, måste dessvärre bekräftas (se hab 5-6, bil 8-10). Orsaken är olika följdverkningar från i föreliggande mål angivna skador.

ORSAKSSAMBANDET MELLAN SKADAN OCH UPPDRAGET

Enligt argumentationen i hovrättens aktbilagor 42-46; avsnitt IV och V, görs gällande att Klemeco skulle ha vunnit framgång i sin talan mot Jernmanufaktur, inte bara i Hovrätten utan även i Malmö tingsrätt och i Högsta domstolen (dvs om målet i så fall hade dispenserats) såvida ombudet Lena Ström, såsom begärdes och förväntades, hade åberopat alla processbara grunder och använt sig av tillgängliga relevanta skriftliga bevis, statistik och samtliga erbjudna vittnen för att styrka brott mot 5.1 samt därtill som bevis om Klemecos orubbliga garantikrav åtminstone hade åberopat obalans, ond tro och de skrifter som omedelbart föregick avtalet med Jernmanufaktur.

Ett obligatoriskt åberopande av allt som kan stärka klientens sak är advokatens plikt och sedvänja. Undantag får endast göras för sådant som kan påverka klienten negativt. Advokaten får ej agera domstol (se NJA 1981 s 1091). Lena Ström kan ej åberopa någon överenskommelse med huvudmannen om avsteg från dessa principer. Den advokat som utformade och förde Klemecos talan i de två grundläggande underinstanserna är och var de facto Lena Ström, varför det rättsliga utfallet i Högsta domstolen är direkt kopplat till advokatens processföring. Det rättsliga utfallet blev en ekonomisk skada för Klemeco på grund av den i målet påvisade vårdslösa processföringen. De sammantagna försummelserna är följaktligen en direkt orsak till all Klemecos skada.

Lena Ström var helt uppenbart i ond tro när hon genomförde talan på sådant sätt att såväl uppdragsgivaren som motpartsombuden bevisligen vilsefördes särskilt vad avser grunden 5.1. Att Lena Ström inte under den tre år långa förberedelsen i Malmö tingsrätt någon enda gång vare sig muntligt eller skriftligt försökte tillrättalägga och ta huvudmannen respektive

motpartsombuden ur sina villfarelser borde medföra att Ström skall ha bevisbördan för sitt påstående om att brott mot pkt 5.1 ej är skadeståndsgrundande och att Klemeco inte har drabbats av skada till följd av det sätt Lena Ström utförde sitt uppdrag.

BEVISNING

Den bevisning som åberopades i tingsrätten och sammanfattades i hovrätten enligt hovrättens aktbilagor 42-46, avsnitt I – III, åberopas även i Högsta domstolen. Då de muntliga förhören under sanningsförsäkran med Lena Ström respektive Bertil Burström i vissa stycken är motstridande kan tillräcklig ledning fås i den rikhaltiga skriftliga bevisningen som därför åberopas i första hand framför inspelade fonogram.

Munka-Ljungby 2000-02-13

Bertil Burström,
för Klemeco Nord AB

bil: Originalhandling resp 1 kopia av yttrande